

ПОПУЛЯРНО--НАУКОВИЙ ВІДДІЛ.

РОЗМОВА ПЕТРА З ВАСИЛЕМ
ПРО ФІЗИКУ.II.
ТЯГАР І ВАГА.

Василь. — Попереднього разу ти, Петре, обіцяв, поговорити зі мною про тягар та про вагу. Я передумував над тим, що ми попередньо говорили і розумію тепер, що, наприклад, великий камінь земля притягає більше чим малий тому, що великий камінь складається з більшої скількості зерен піску, чим малий. Але чому великий камінь важить більше чим малий?

Петро. — Перше все, ти повинен був зрозуміти з нашого попереднього розговору, що предмет або тіла, — будь це голка, цегла, камінь чи і ти сам — не малиб жадного тягару, колиб не було закону притягання. Але тому, що він існує, то більший камінь є притяганий більше, а менший камінь менше.

В. — Як же все це знаєш? ти все говориш про притягання, а я тебе питаю про тягар і вагу.

П. — Маеш слухати? Вага показує, як велике є притягання. Наприклад, я важу 170 фунтів. Що це значить? Це значить, що мене і кусень заліза ваги 170 фунтів земля притягає однаково.

В. — А що таке фунт? Де його, люди взяли?

П. — Фунт, це кусок заліза, п'ятини або міди, який має певну означену величину. Та не всюди люди послугують ся фунтом. От в багатьох краях західної і середньої Європи люди послугують ся кількіграмом. Зробили они той кількіграм в сей спосіб, що взяли кусок п'ятини, міди або заліза означеної ширини, довжини і височини та назвали його кількіграмом. В книжках пишуть ся, що кількіграм зроблено насамперед в Франції і зроблено його іменом з п'ятини. В Англії знова зробили кусок п'ятини означеної величини і назвали: "паунд". На Україні і в Росії зробили фунт. Після такого одного прийнятого фунта, "паунда" або "кількіграма", зробили другий, третій, десятний, сотний, тисячний і т. д.

В. — І нашо все те зроблено?

П. — Як то нащо? На теж щоб важити.

В. — А що значить важити?

П. — Ех, ти невіжа. Як бачу, то ти не ознакомлений з важенням, тому я розкажу тобі, що то таке вага, тоді ти й сам зрозумієш, що значить важити.

В. — Ну, так розкажи, будь ласка.

П. — Ти знаєш, що то таке журавель кирничий?

В. — Знаю.

П. — Чи знаєш як він устроений?

В. — Знаю.

П. — Так ось послухай. Коли коло кирничий нема нікого і ніхто не тягне води, то той журавель стоїть в скіснім положенні.

В. — Тому, що колодка тягне його вниз, до землі.

П. — Правду кажеш. Але колодка не тягне, колиб її земля не притягала.

В. — Розумію.

П. — Добре. А тепер ти причепи до кількіграма отаманодержав'я, мусіла найбільше вихвалити, мусіла виявляти його цілковиту непричужність до сих явищ, його демократичність, його гуманність, його героїзм і т. п. Бо силою незалежних ні від хуторянки, ні від сього чоловіка обставин, він опинився на чолі "верховної влади", він ніби символізував українську міщанську державність, він ніби являв ся олицетворенням боротьби українства за своє національно-державне існування.

І такий глум нашої історії, що сьому випадкові, незначному й шкідливому чоловікові навіть ті, які добре знали його, які навіть не поважали його, мусіли утворювати популярність як на Україні, так і в Європі. Всі удари всіх ворогів українства насамперед звертали ся проти тої особи, що стояла на чолі влади, себто проти особи Петлюри. І чорносотенці, й кадети, й так звані руські "праві соціалісти", й навіть більшовики, всі старались представити перед своїми течіями Петлюру таким або таким. А сам самим, немов би представлявся у сьому-ж світлі й усі українська справа. Отже кожний "урядовий" хуторянинський Українець уважав за свій патріотичний обов'язок відбивати всі удари ворогів українства, а тим самим, у свою чергу (правда чи не правда, вірив сам чи не вірив), представляти Петлюру в противісному, хорошому світлі. І натурально річ, фарб для сього не шкодувалось ні з одного, ні з другого боку.

Так, наприклад, чорносотенці й денікінці старались скрізь, а особливо за кордоном виставити Петлюру авантюристом, бандитом, провідником. Вигадували йому різні, в очах сих людей "низькі", професії, називаючи то банщиком, то конторщиком. (В дійсності останніми часами до війни С. Петлюра служив бухгалтером в одному з московських банків).

Українці-ж (усі закордонні посольства, місці, комісії й т. п. інституції) витрачали величезні гроші на вміщені в європейських газетах статей, телеграм і заміток, в яких Петлюру виставляло ся, як "генералісімуса укр. респ. військ", як "національного героя", як "непохитного борця за волю України". І називали його й "українським Гарібальді", і "українським

Леонідом при Фермопілах", і здасть ся, навіть "українським Наполеоном". Щоб побити "наклепи" руських і польських ворогів, що доводили Антанті, ніби Петлюра більшовик і германофіль, Українці з запалом доказували, що Петлюра — найвірнійший слуга Антанті й найкращий оборонець Європи від революції, що тільки він здержує своїми грудьми більшовизм і не пускає його до антантських країв.

А щоб наочніше представити, який то є "український національний герой", символ нашої нації й державності, українські закордонні видавництва видають портрети С. Петлюри, в генеральському мундурі, в рямці з гармат і гетьманських ознак: бузи, бунчука, і т. п. аксесуарів "отаманодержав'я".

На Україні-ж, побиваючи агітацію більшовиків і денікінців, так само й партійна й не партійна, але патріотична українська дрібно-буржуазна демократія всіма способами старалась розписувати як найкраще Головного Отамана, свого "лицаря", "вождя", "непохитного борця", "героя", "батька" і т. п.

Розумієть ся, серед сих славослов'їв були люди, які й ширше се робили, які не знали С. Петлюри, які вірили про обивательські в чутки, на яких популярність впливає гіпнозууюча.

Іхня безкритична, вузько психіка потребувала якогось фетиша, перед яким вона могла би преклонити ся. То інша річ, що той самий обиватель, як дикун, незадоволенний на свого фетиша, виструганого ним самим з дерева, буде потім бити й облямовувати його. Тепер він уклоняв ся йому, бо така є потреба слабших душ.

А крім того, С. Петлюра був яскравим, виразним втіленням обивательського, міщанського світогляду, отой дрібно-буржуазної безпрічужності, закоріненого консерватизму, що легко переходить в активну реакційність, той міщанський поборжистий перед великою буржуазією, перед показним, парадним блиском паразитичних класів. Вони, ці ширі обивательсько-славослов'ї вихвалити його не за страх, а за совість, як символ власної їхньої міщанської істоти, як виразний, свій власний тип.

Були, натурально, й славослов'ї-підлизи, які за те славослов'ї давали від Головного Отамана й гроші, й посади, й усікі інші "лакомства нещасні". Деякі славословили просто від страху, бо не славословили Петлюру, се значило бути проти "нашої державності", а хто був проти "нашої державності", той під-

лягав карі спеціального наказу, виданого Головним Отаманом.

І таким чином, з усіх сих причин, глибоких, поважніших і дрібніших, шире й неширо, але без усіх заслуг з боку сього "зубочного героя", як його називали, йому роздували, як пазур, популярність, роздували, не клопочучись про те, що пазури, звичайно, лускають ся й від них потім лишаєть ся невеличкий, зморщений, поганенький клаптик чогось невідомого.

І не диво, що серед трого селянства, яке було невдоволене більшовиками чи денікінцями, роздуть такими способами імя "батька Петлюри" було символом визволення від усього дика. "От колиб прийшов Петлюра".

А така популярність серед "народу" знов таки надавала С. Петлюрі ще більш "отаманодержав'я", безвідповідальності, мані грандіоза, а з другого боку ще більш страху за свою популярність і бажане за всяку ціну не на строїти проти себе нікого, а особливо отаманів, усіх отих погромщиків Шапула, Симосенків, Ангелів. І фатально, неминуче одно за одно заціпалось і тягло за собою свої наслідки.

А нещасна національно-міщанська партія, "керуюча" демократія, зв'язана з одного боку сьєю популярністю, а з другого скута "нашою державністю", хоч і бачила, хоч і розуміла всю нікчемність, шкідливість і злочинність сього чоловіка, нічого не в силі була зробити.

Він же, значачи любов бідної хуторянки до своєї національності, знаючи, що з сьїею любов'ю вона може все витерпіти, шантажував і спекулював на сій любові ще більше, ніж у Києві. До того-ж він знав і ту скруту, в якій була хуторянка: куди вона могла подіти ся: до більшовиків не піде, до денікінців тим паче, отже хоч-не-хоч мусить бути тут, мусить усе зносити. Більше того: вона мусіла, як сказала, навіть вихвалити його, славословити його, підносити його імя якомога вище, бо петлюрщина й "наша державність" були вже невіддільні.

От така булав злісна, глузлива гра історії. Неначе за кару бідній хуторянці: на, маеш собі Петлюру, коли не хотіла мати дійсно-народної, дійсно-національної, своєї державності. На, кривив від огиди, кричи від обурення, плач від сорому, а не смій відкидати від себе сей ранішній хрест свій, цілий його, шануй, падай на коліна перед ним, бо се тобі вся твоя державність.

В. Винниченко.

ВЛАДА ЧИ ВАКХАНАЛІЯ?

Один із стовпів петлюрівщини в Європі, Александер Ковалевський, помістив в віденській петлюрівській "Воли" (з 24. цвітня) статтю під повисим наголовком, в котрій ось якими словами малює "адаму" петлюрівщини, або як петлюрівці називали, Директорії:

В цілому світі одна лише мода народна (петлюрівська — ред.) демократична республіка на чолі з соціалістичною верховною владою не визнавала народного представництва, створивши таку нечувану систему особистого режиму, що вона вже нагадувала — не дайце стодіть з його культурою й цивілізацією, а давноминулі часи — часи сиракузьких тиранів або московських самодурів 14—16 віку.

Скажуть, українська республіка находилась в стані боротьби... А Росія не находилась в стані боротьби? А Польща не боролась, повстаючи з нічого, як і ми? І хіба се не глум, що шляхецька Польща в першу чергу створює парламент, що комуністична Росія, будучи центральним виконавчим комітетом законодавчих функцій, а демократична, деякі стверджують, що соціалістична — Україна не спромоглась ще й досі на парламент? Що верховна влада українська, почавши з скликування трудового конгресу (на фальшивих, що правда, принципах) й відставши від нього право на своє життя, кінчає на розгоні комісії трудового конгресу, який останній доручив в спеціальній постанові сьому владі контролювати? Що протягом всього часу вона не тільки не відчувала потреби спертися на організацію думку країни, не тільки не хотіла перевірити настрої цієї країни, а — противно — жорстоко переслідувала саму ідею парламентаризму й з дивовижним завзяттям парализувала усі заходи в сьому напрямі.

Але по суті річ. Верховна влада була передана в руки не одній, а цілій п'яток осіб. Не говорячи вже про те, що один з членів Директорії не був підготовлений до такої високої ролі, до якої їх було покликано; що вони не уяв-

розумно людиною виявив ся не високий член високої Директорії, а простісенький сотник.

Сі сполучні мерины — символ системи Директорії, яскравий й показний символ тої державності, яку вона утворила. До сих меринов зводилась вся її діяльність: і коштували сі мерины українському народові — десять, мільярдів трудових, потом і кровю зароблених грошей.

Хто був на Україні за час Директорії, той знає салон-вагон "С. 2" й "С. 21", той знає ті кошмарні річі, які в них відбували ся: й лісові конеші, й залізничні підряди, й оргії, й призначення на відповідальні посади, й цілу низку інтриг, брехні й дрібного шайства; не один злочин виходив і ховав ся в сих комфортабельних салонах. Той знає славозвісне "Інформаційне Бюро Директорії" й ті 500 мільонів, що воно безцінно витратило протягом двох місяців, переводячи есерівську, а то й просто більшовицьку (?) агітацію до співробітників сього бюро приймали ся виключно ті, хто мав рекомендації від соціалістичних партій; в цілому ряді пунктів завідувачі місцевими філіями І. Б. підносили повста-

ня проти Директорії; той знає, як проважували ся черги при повному неутраїтеті Директорії в усього рода контррозвідках, як змушували над арештованими, як грабували живого й мертвого. Той знає погроми, людські погроми Директорії й її абсолютної влади...

Влада Директорії — се найтемніша, найпроклятіша сторінка в нашій історії. І її зачинити треба, як мога скорше. Катастрофа в Кам'янці Подільському мала ту позитивну рису, що вона ліквідувала Директорію. Два члени Директорії — п. А. Макаренко й Ф. Швець — найбільш шкідливі й безпринципні інтриганти, яких витворила наша револуція — склали свої уповноваження. Се зазначено в відповідному документі. Се вигнали всі кола українського громадянства. Були надії й перспективи.

Але пройшло скільки часу, й сі хлестакови випливають за кордоном з адютантими, особистими секретарями, радниками, начальниками канцелярій, урядовцями. Випливають як члени Директорії, як представники держави. І відразу кидають ся на рештки фондів, хапають їх всякими правдами й неправдами, прожигують мільони, звільняють, признають, пишуть закони, створюють скандали, сьют навколо смерть, розклад, деморалізацію. Дипломат, з яким я мав бесіду, й всякі дипломатичні прихвостні кажуть, що сі авантюристи, сі хлестакови — є влада. Що вони репрезентують державу. Одно може сказати — ганебної думки сей дипломат про нашу державу: Коли Макаренко, Швець, Мартоси, Миколи Ковалевські є наша держава, значить держава немає.

Ми гадаємо, що до влади повинні прийти люди з чистими руками, бо чисте діло вимагає й чистих рук; що злодій, й марнотратні мусять не гайно уступити ся; що узяв узяв узяв — мусить по фальшивих паспортах їхати далі — до Демчана, який їх виховав на наше прокляття. Вахханалію особистого режиму бездарних людей, що виплила на верх ціною низького пробного шарлатанства, шантажувано сих коронованих конторщиків, сих самодержавців, які не визнають ні законів, ні права, ні громадської опінії й накидають всім свою п'яну волю — сьому треба покласти, рішучий кінець.

Воротя для Директорії немає, бо за нею не стоїть ніхто, опріч спекулянтів, дрібних шайхав, темних злодіїв — всіх тих, на кого чекає страшна кара, коли з'явиться на її місце всяка інша влада. Вахханалія й компромісний дішли до останнього, до неможливого...

Перший Май в Швайцарії.

БЕРНО, 1. мая. — Загально Перший Май проминув в Швайцарії спокійно. По містах відбувались демонстрації, яких край еше не бачив. В Берні, Базилі й Ціріху не пішов в рух по полудні ні один поїзд. Фабрики були замкнені через цілий день.

ЗАМІСТЬ ДЕРЖАВНОСТІ ---
ПЕТЛЮРІВЩИНА.

(Уривок з книжки Винниченка "Відродження Нації, ч. III.)

А що-ж робила українська влада, "міністри", українська партія демократія?

А що вона могла робити, як не те, що й увесь час свого нещасного заручення з своїм "національним" героєм-отаманом: бідалася, жалалася, обурювалася, благала, виносила резолюції, постанови, знову благала-молила й усіма способами силкувалася як небудь доказати євреїству, Європі й усьому світові, що то не "соціалістичний" уряд український винен за погроми, не українська "соціалістична" демократія, а... стихія, темнота й провокатори.

І коли руські чорносотенці, кадети, праві есери, коли деякі єврейські демократичні течії, коли руська й навіть українська соціалістична й комуністична преса, вірячи не сим за явам і словам українського уряду й кам'янецької демократії, а фактам і подіям, скрізь — за кордоном, у Росії й на Україні, навіть на Соціалістичному II. Інтернаціоналі — доводили, що винна українська демократія й її "погромницький" уряд, то, признаючи всі інші хиби й того уряду й тої демократії, треба як перед усім світом, так і перед своїм народом і нашою історією скінчити з них сьому тяжку пляму й отворити, виразно сказати, хто саме з українського громадянства винен за ті факти й події.

Винна за погроми, за реакцію отаманщина, як режим, отаманія, як суб'єкти того режиму, і С. Петлюра, як головний представник, виразник і оборонець того режиму й отаманії.

Ні український уряд, ні українська урядова демократія, коли хто з них і хотів се сказати, то не міг того тоді зробити, боячись зробити шкоду своїй нац.-державній справі, як вони її розуміли.

Навпаки, така як раз зля іронія долі, що як раз того чоловіка, який був найбільше винний за сі злочинства, бідна дрібно-міщанська демократія, ота хуторянка, що так жалілась на ре-

401 Selkirk Ave., Phone St. John 1772 Winnipeg, Man.
ОФІС І МЕДИЧНА ЛЯБОРАТОРІЯ
під управою добре знавго загалови

Д-РА КАЛІЧМАНА

котрий доповняв своє знанє в славних клініках в Нью Йорку, спеціально на хороби венеричні, мочово-полові і шкірні, а тепер повернувся назад до Вінніпегу.

З собою привіз випробовані машини до лічення скірних хороб, прищів і викидів по личи і тілі, випадане волос і т. д.

Ліченє сифіліса послідною методою "сальварсена", котра лічить скоро і успішно. Всікі ліченє відбувають ся головню під його особистим доглядом. Лічить всякого рода застарілі хороби, слабости жіночі і діточі.

Пишіть по медицині і лікарську пораду на нову адресу:

Dr. G. KALICHMAN

401 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.
Тел.: Ст. Джан 1772, Тел. рез.: Ст. Джан 242
УВАЖАЙТЕ ДОБРЕ НА НОВУ АДРЕСУ!